

Er blijkt wel uit, dat er niets nieuws is onder de zon, zij het dat de bedragen der looneisen nu anders liggen!
Branden komen helaas nog regelmatig voor en ook nu nog zijn er mensen, die zich aan andermans eigendommen vergrijpen.

HELAAS!!

Bronnen:

- Notulen vergaderingen B.en W. en Raad De Bilt 1889 (Gemeente Archief De Bilt inv.nr. 31 en 13).
  - J.W.H.Meijer, Kleine Historie van De Bilt en Bilthoven, Bunnik 1995.
  - S.Broekhoven en S.Barends, De Bilt, geschiedenis en architectuur, Zeist 1995.
  - W.Dekker en J.W.H.Meijer, Brand in De Bilt en hoe ze het vuur bestreden, De Bilt 1979.
  - Diverse artikelen uit het Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad 1889.
-

Wandelingen langs de Soestdijkse- en Utrechtseweg in de vorige eeuw

J.B. Christemeijer met een toelichting van Lo Schneider

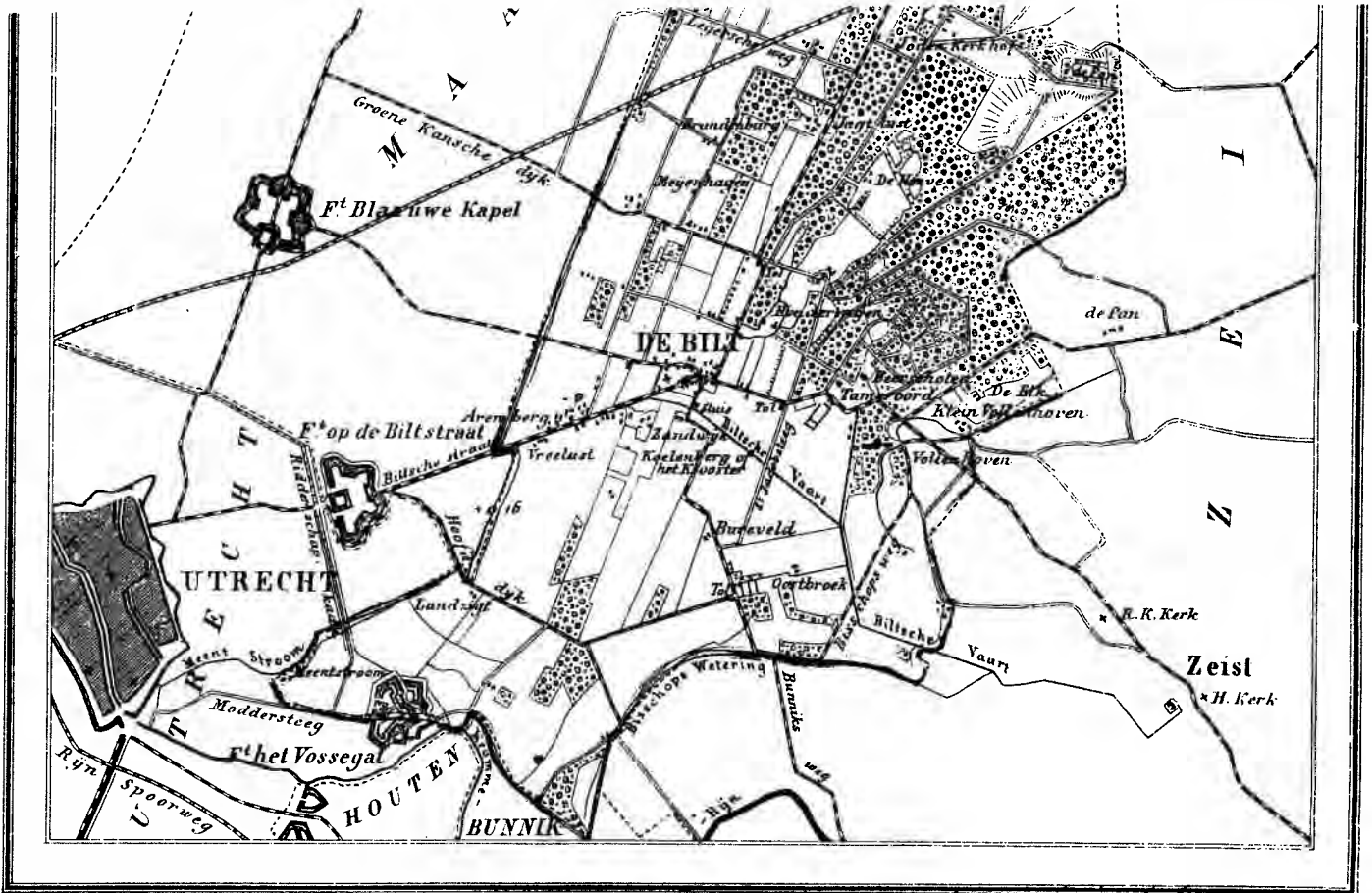
Ruim 150 jaar geleden, om precies te zijn in 1836 en 1837, verscheen er van de hand van J.B. Christemeijer een tweetal boekjes, waarin hij beschrijvingen geeft van wandelingen of rijtoeren door onze provincie. Deze beschrijvingen zijn zeer gedetailleerd en geven uiteraard een beeld van die tijd. De redactie vindt het een leuk idee enkele fragmenten, die betrekking hebben op De Bilt in De Biltse Grift te publiceren. Degenen, die belangstelling hebben voor de andere beschrijvingen van het "STICHT van UTRECHT", wijzen wij erop, dat van deze boekjes in 1986 een facsimile uitgave is uitgebracht door Repro Holland B.V. Jan Bastiaan Christemeijer is in 1794 te Amsterdam geboren. Hij was zeer oranjegezind en nam op 19-jarige leeftijd vrijwillig dienst bij de cavalerie van de Prins. Na zijn dienstdienst was hij werkzaam op een kantoor, trouwde in 1815 en ging met zijn vrouw naar Utrecht. Hij werkte in die stad als bediende op een notariskantoor. In 1823 of eerder was hij commies bij de provincie Utrecht. In 1851 werd hij op wachtgeld gesteld als provinciaal ambtenaar. Hij overleefde zijn vrouw ruim 4 jaar en overleed in Amsterdam, 77 jaar oud, op 1 januari 1872. Hij heeft veel gepubliceerd, o.a. detectiveverhalen. Ongeveer 43 jaar oud schreef hij de boekjes:

<i>LANDELIJK SCHOON</i>	<i>HET LUSTOORD</i>
<i>in het</i>	<i>tusschen</i>
<i>STICHT van UTRECHT</i>	<i>AMSTEL EN GREBBE</i>
<i>en in deszelfs</i>	<i>en elders in het</i>
<i>OMSTREKEN.</i>	<i>STICHT van UTRECHT.</i>

In het eerste boekje beschrijft hij een uitstapje van Utrecht naar het Gooi. Hoewel Christemeijer de tocht bij voorkeur wandelend aflegt, begrijpt hij dat zijn lezers een voorkeur hebben voor het reizen met een "rijtuig". Degenen die zijn reisbeschrijving volgen, zullen "des morgens klokke vijf ure paraat moeten zijn" voor het vertrek vanuit Utrecht. De reis voert over de Soestdijkseweg langs Jagtlust. Hij schrijft over die weg, vroeger de Prinsenlaan geheten:

"Voorbij het buitengoed het Klooster en de landelijk gelegene predikantswoning en dorpskerk, zijn wij al vast aan de Bilt gekomen, en laten het schoone buitengoed Houderinge liggen, hetwelk wij in de lengte langs rijden, en waarin meer dan een fraai perspectief ons oog tot zich trekt. Zóó eene wijl onder het lommer van eiken- en populieren voortrijdende, bevinden wij ons alda in eene heerlijke beukendreef. Dit is de oude Prinsenlaan, welke naam waarschijnlijk vandaar ontleend is, omdat deze weg, van ouds, naar het vorstelijk jagtslot Soestdijk geleidde, en dus, door de Prinsen Erfstadhouders, bij hun bezoek van dit slot, bereden werd. Hier gaat de straatweg te midden door de bosschen en korenvelden van het buitengoed Jagtlust, van de Heer W. Diemont, en mag dus deze laan, wegens haar voortreffelijk lommer en oogverrukkende partijen ter wederzijde, met eene kleine verandering van naam, met regt eene prinselijke laan heeten.

Het is thans half zes ure in den morgenstond. Maar welk een morgenstond hier, als het weder ons gunstig is! Nu - zoo als de Heer Schenk zegt.

1867.

3042 Bunders, 1825 Inwoners.

Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden.

Afgedrukt is een uitvergroot deel van een kaart van de gemeente De Bilt uit de Gemeente Atlas van de Provincie Utrecht door J. Kuyper. De Oostbroeksche laan is hierop aangegeven als Hoofddijk. De weg is met de aanleg van de Uithof en de A27 grotendeels verdwenen. Een stukje ervan is nog te vinden bij de volkstuinten in de Johanna-polder. Ook tussen de Hortus Botanicus in de Uithof en het landgoed Oostbroek (langs het Academisch Ziekenhuis Utrecht) zijn enige delen van de weg te vinden.

Nu 't rijzend licht in 't koel geboomt'
Een frisscher loof belonkt;
En 't groen, dat weg en beek omzoomt,
Met duizend parlen pronkt.(...)

Het huis van Jagtlust en eene aardig gelegene boerenwoning ter linkerhand latende liggen, met een bosch van hooggetopte sparren regts, zijn wij deze schoone beukendreef, --welke, vooral in den morgen- en avondstond, door den dan schuinschen stand der zon, zoo vele teekenachtige punten heeft,-- ten einde, en komen nu van onder den groengewelfden boog, op de opene vlakke der heide, midden door dewelke nu de straatweg een groot einde wegs voortgaat. Hoe steekt het barre aanzien der natuur hier af, bij den weg, dien wij zoo even verlaten hebben! zoo wisselt

zich ook vaak het aanzien van onzen levensweg, aan welks einde nogtans den waren Christen het verblijdenst verschieft tegenlacht. Over dit einde wegs- - het minst aangename van dezen togt- - biedt de landstreek ter wederzijde, het oog weinig bevalligs aan; alleenlijk heeft men links van zich het vergezigt op de bosschen, en op zekere hoogte ook op het huis, van Eijckenstein; terwijl, regts, het oog over het eentonige vlak der heide zwerft, of tegen het wit van eenige, verspreid liggende, zandduinen stuit; (...)"

Ter hoogte van de huidige spoorwegovergang begon de open vlakke van de heide, die zich ver naar het noorden uitstrekte.

In het tweede boekje neemt Christemeijer ons mee langs de huidige Utrechtseweg. Hij begint in de stad Utrecht en schrijft:

"Wij nemen dan nu de reis aan, ons begevende langs den weg, die een gedeelte uitmaakt van den grooten weg of heerbaan van de stad Utrecht op Arnhem. Die weg gaat door eene landstreek vol bekoorlijke afwisseling van uitzigten. Tot aan de Bilt toe, heb ik denzelven in mijn vorig werkje reeds beschreven; ik mag dus dat gedeelte als bij u bekend veronderstellen; en den overstap dadelijk tot aan het genoemde dorp met u maken. Alleenlijk zij hier melding gemaakt van eenen weg, die, evenwijdig met den straatweg naar de Bilt, voor het meerendeel door eene fraaije eikenlaan, op de buitenplaats Oostbroek aangaat, en naar deze de Oostbroeksche laan genaamd wordt.

Als men, van Utrecht komende, de vestingwerken even door is, slaat men ter rechterhand eenen zijweg in, die, langs de hofstede Bloeiendaal (van den Heer J.H. Burlage), naar de vermelde laan geleidt; deze heeft, ter hoogte van de buitenplaats Oostbroek, uitnemend schoone gedeelten, en geeft een riant gezicht op de achterplaatsen van de buitengoederen Het Klooster (van den heer W.T. de Vrij) en Sandwijk (van den Heer W.J. Both Hendriksen): welk laatste met zijne donkere boschdreven, te midden van dewelken een sierlijk witte koepel bevallig uitkomt, over eene bloeiende grasbeemd in de verte van daar gezien, teekenachtige punten ter beschouwing biedt. (...)

Van bekoorlijke boschpartijen omgeven, is het landhuis van Oostbroek (van den Heer M. Ooster), dat in een deftigen stijl gebouwd is, van den kant van Bunnik gezien, te midden van een, met verspreide populier- en andere boomgroepen beplant, grasperk ongemeen fraai gelegen. Ter plaatse waar tegenwoordig dit heerenhuis gezien wordt, stond, nog tot in het laatst der zestiende eeuw, een klooster voor Benediktijner monniken; terwijl een ander, voor adellijke nonnen van die orde, was gevestigd ter plaatse, alwaar nu het buitengoed Het Klooster ligt, hetwelk dezen naam aan het voormalige bestaan dier stichting ontleenen zoude. (...)

Gelijk de Oostbroeksche laan zuidwaarts, zoo ligt, ten noorden van den straatweg, en mede evenwijdig met denzelven, een landweg onder den naam van den Blaauwkapelsche

steeg bekend, aan welken de buitengoederen Vrijheidslust (van den Heer J.J. Baron D' Yvoij) en Arenberg (van Jonkheer D.W.J. Strick van Linschoten), wier voorparken zoo vrolijk aan den Biltischen straatweg liggen, met derzelver achterplaatsen uitkomen. Naar dezen landweg voert onder andere eene fraaije, nu nog met jeugdig geboomte beplante laan¹, die tot het landverblijf Buitenzorg (van den Heer A.G.J. Baron Taets van Amerongen) behoort, welks heerenhuis men, van den straatweg, in eene tamelijk verwijderde rigting liggen ziet. Ook langs den Biltischen korenmolen geleidt een zijweg op de steeg² van Blaauwkapel, die, in den zomer, over heerlijke boekweitvelden, het gezicht op de bosschen van Meijenhagen (van den Heer W. Diemont) en Jagtlust (van denzelfden) geeft.

Ofschoon deze landweg naar Blaauwkapel niet zoo lommerrijk is als over het geheel de Oostbroeksche laan; zoo heeft dezelve toch eenige teekenachtige verschieten, -onder andere op het park en heerenhuis van Bosch-en-hoven (van den Heer J.L. van den Heuvel) en op de boschdreven der buitenplaats Voordaan (van den Heer A. Baron Calkoen) beiden onder Maartensdijk gelegen;- en levert altijd eene afwisseling op voor hem, die, vermaakshalve de Bilt bezoekende, tegen een half uur wandelens meer of minder niet met schroom opziet. Daar echter geene dezer beide wegen is bestraat, zal men, eenen van denzelven voor de terugwandeling stadwaarts kiezende, wel doen, den tijd des jaars en de gesteldheid van den grond in aanmerking te nemen.

---

¹ Het zgn. Centenlaantje. Dit is een verbastering van Sintellaantje. Deze landweg liep vanaf de Utrechtseweg 364 naar de Blaauwkapelseweg ter hoogte van de huidige Randweg. Ten noorden van de Blaauwkapelseweg is het verlengde nog aanwezig in de oprijlaan naar de boerderij Buitenzorg bij het sportcomplex Weltevreden.

² De Molenweg of Molensteeg. Deze liep noordwaarts parallel tussen de huidige Bilthovenseweg en de Kerklaan. Zie ook het artikel "Biltse Molens" van J.W.H. Meijer in de Biltse Grift nr. 2 van februari 1993.

Ik acht dezen wenk, die op de meeste binnenwegen hier omstreeks toepasselijk is, niet geheel overtollig; opdat ik u, tegen mijn voornemen aan, soms niet op paden voere, waarop gij u mijn geleide, mogelijk niet zonder reden, beklagen zoudt.

(...) volgen wij thans weder den schoonen, breedten straatweg, die van de Bilt naar Zeist en verder op geleidt, en tot aan het landgoed Vollenhoven toe, door weinige gedeelten van denzelfen, in gemakelijkheid geëvenaard, of vast wel door geene daarin overtroffen wordt.

Bij het overrijden van de kleine, steenen brug³ van de Bilt, laten wij ter linkerhand den zijdweg liggen, die van dit dorp naar de Prinsenlaan gaat; welke heerlijke beukendreef, met de schoone partijen langs dezelve gelegen, ik in mijn vorig werkje beschreven heb. Gij zult u dus herinneren, dat men met dien zijdweg van hier, onder andere, naar het vorstelijke Soestdijk, en naar de aangename oorden van de Vuursche, van Baarn en de Eemnessen kan komen.(...) Van den kant der stad Utrecht komende, ziet men het landschap dat wij nu te gemoet gaan, bij een helderen, nevelloozen hemel, het schoonst in den namiddag, en wel tegen den tijd dat de zon, langzaam naar het westen neigende, over de landstreek ten oosten dat liefelijke schijnsel werpt, waarbij bosch en beemd, huis en akkerveld de behagelijkste tinten aannemen, en de schakeringen van licht en schaduw telkens de schilderachtigste vormen voortbrengen.

Als gij dan tegen dien tijd van den dag uw togtje aanvaart, en het geluk hebt, dat eene heldere najaarszon uw pad bestraalt, zult gij mij, naar ik vertrouwd, niet beschuldigen, dat ik van dit gedeelte van onzen weg te loffelijk

---

³ Het verkeer vanuit het oude dorp richting Zeist moest aan het begin van de Holle Bilt via een brug de Houderingse Vaart over. Deze vaart was een bevaarbare verbinding tussen de Biltse Grift bij de Oude Bunnikseweg en de Vissersteeg. Alleen achter Dorpsstraat 1-39 ligt de vaart nog op haar oorspronkelijke plaats. In 1953 werd de Soestdijkseweg verbreed, waarbij de Houderingsevaart een stuk naar het oosten werd verlegd en de brug werd vervangen door een duiker.

gesproken heb.

Reeds de ligging van het landgoed Houderinge (van den Heer P.H. van Westrenen van Themaat) welks heerenhuis gij, op eenigen afstand, eerst over het frischgroen eener bloeiende grasbeemd en vervolgens ook door de breede boschlaan die tot hetzelfde geleidt, ziet te voorschijn komen, zal zich dan het bevalligst aan u vertoonen. Maar vooral zal de weg, die, den eersten tolboom⁴ door, tusschen de landgoederen Beerschoten en Vollenhoven heengaat, op dezen tijd, van den dag het schoonst door u gezien worden. Zoodra men den tolboom door is, laat men ter rechterhand de groote laan liggen, die van hier op de buitenplaats Oostbroek gaat; terwijl links een weg ter zijde langs Houderinge, en achter de voorplaats van dit schoone landgoed om, naar de Prinsenlaan geleidt; welke zijdweg, meest door boschgeboomte belommerd, in den zomer eene zeer aangename wandeling oplevert en achter Houderinge interessante verschietten heeft.

Vele schoonheid wordt, aan het verrukkelijke oord waar door nu ons pad geleidt, bijgezet door het ruime sierlijke park der voorplaats van Beerschoten (van Jonkheer J. Steengracht van Oostcapelle); tegenover hetwelk, ter andere zijde van den weg, het door rijzig geboomte vriendelijk beschaduwde landgoed Tamerood⁵ (van Jonkheer N. Steengracht D' Oosterland) gelegen is.

Schilderachtig is, van sommige punten gezien, de ligging van het witte heerenhuis van Beerschoten; dat, in een kort verschiet op eenigen afstand van ons, zich in landelijke eenzaamheid schijnt terug te trekken onder het beschermend looverdak der donkere boschpartijen, die in een halven cirkel het park omgeven; en welk gebouw, op den achtergrond van dit, door bosch- en

---

⁴ Tol ter plaatse van de huidige Biltse Hoek.

⁵ De buitenplaats Tamerood is in 1865 afgebroken. Het huis stond aan de zuidzijde van de toen nog bochtige Holle Bilt ten oosten van de Jacobssteeg tegenover Beerschoten. De naam Tamerood leeft nog voort in de oostelijker gelegen boerderij Tamerood (Utrechtseweg 91).

veldgroen aangenaam geschakeerd, tooneel het bevalligst uitkomt, wanneer hetzelfde wordt gezien in eene eenigzins schuinsche rigting, door het loover heen van den fraaijen groep populieren en ander geboomte, die den middelgrond van het park versiert.

Straks het lommerrijke oord tusschen Beerschoten en Vollenhoven verlatende, en van onder de schaduwen van derzelver boschgeboomte uitredende, komen wij op een meer open gedeelte van den straatweg. Hier verandert het tooneel, en opent zich, door de landstreek die daar voor ons ligt, een wijder verschiet voor onzen blik. Regt voor ons uit, zet de straatweg, in eene nagenoeg rechte lijn, zich voort naar het, op een klein uur afstands van hier gelegene, Zeist. Ter linkerhand zendt dezelve eenen zijdtak uit, die, tusschen de boschgronden en velden der beide vermelde landgoederen door, in de verte eene wending noord-oostwaarts makende, op het Huis ter Heide, en voorts, met aanmerkelijke verheffingen van den grond, op de stad Amersfoort gaat.

Tegenover den weg op Amersfoort, ter regterhand, ligt het prachtig heerenhuis van Vollenhoven, tot hetwelk een sierlijk beplant en van eene heldere, kronkelende beek doorsneden park den toegang verleent. Verrassend is, bij het verlaten der boschschaduwen, het aardig landgezicht, dat, ter zijde van den Amersfoortschen weg, over een helder stroomenden vliet die langs en tusschen grasweiden en boekweitvelden heen kronkelt, genoten wordt naar den kant eener wat verwijderde hofstede, waarvan het nette boerenhuis, in een lagchend verschiet, tegenover het park en lustslot van Vollenhoven gelegen is.

Dit landgoed van Zijne Excellentie, den Baron G.A.G.P. van der Capellen van Berkenwoude, Oud Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indië, bevat, behalve eene aanzienlijke stoeterij der edelste paardenrassen, in zijnen omtrek eene verscheidenheid van natuurschoon; waartoe bijzonder behoort een aantal der uitgelezenste plant- en bloemgewassen, die, van uit de keerkringsgewesten en van elders op onzen vaderlandschen grond overgebracht, hier met groote zorg worden aangekweekt.(...)

Er is op Vollenhoven eene vrij sterke echo, die de klanken, tot zelfs drie- en vierlettergrepige toe, duidelijk herhaalt, en het meest

hoorbaar is, wanneer de stem, in eene schuinsche strekking, tegen het ter zijde van het landhuis gelegene bosch gerigt wordt.(...) De weg, welken wij thans volgen, hoezeer niet meer beschut door dat vriendelijke loover, hetwelk de dreef aan gindsche zijde der voorplaats van Vollenhoven zoo aangenaam maakt, mag nogthans schoon heeten, om het uitzigt dat hij in den zomer biedt over heerlijke zaaivelden, die hun golvend, in den glans der zon van goudgeel en zilverwit schitterend, tapijt tot in eene tamelijk wijde verte uitspreiden; en in de nabijheid van Zeist worden afgewisseld door de, met zwermen van kleine zangvogels digt bezette, akkermaalsbosschen, die op de hogere gronden ter wederzijde van den weg aangelegd, de lucht doorwasemen van die zuivere hartsachtige geuren, welke aan het jonge eiken- en sparrenhout bijzonder eigen zijn. Nabij het, op een terrasvormigen grond fraai aangelegde, park en heerenhuis van Klein Vollenhoven (van den Heer G.A.G.P. Baron van der Capellen van Berkenwoude), krijgen wij, regts van ons, in de verte nog eens het gezigt op het landhuis van Oostbroek en de bosschen van dat buitengoed; (...)"

uit: **J.B.Christemeijer, Landelijk Schoon in het Sticht van Utrecht en deszelfs Omstreken, Utrecht 1836 (heruitgave Alphen aan den Rijn 1986), p.13-17.**

J.B.Christemeijer, Het lustoord tusschen Amstel en Grebbe en elders in het Sticht van Utrecht, Schoonhoven 1837 (heruitgave Alphen aan den Rijn 1986) II, p.106-121.
